

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی
گروه حسابداری

پایان نامه جهت اخذ درجه‌ی کارشناسی ارشد حسابداری

عنوان

تأثیر سهامداران عمده بر فرآیند هموارسازی سود در شرکت -
های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

پژوهشگر:

میثم جعفری پور

استاد راهنما:

دکتر سید حسین سجادی

استاد مشاور:

دکتر حسن فرازمنند

خرداد ۱۳۸۹

چکیده پایان نامه

نام خانوادگی: جعفری پور	نام: میثم
عنوان پایان نامه: تاثیر سهامداران عمده بر فرآیند هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	
استاد راهنما: دکتر سید حسین سجادی	استاد مشاور: دکتر حسن فرازمنند
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: حسابداری
محل تحصیل (دانشگاه): دانشگاه شهید چمران اهواز	دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی
تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۸۹/۳/۳۱	تعداد صفحات: ۱۱۷
واژگان کلیدی: هموارسازی سود، سهامداران عمده، تغییرات سود، داده‌های ترکیبی، سیستم رگرسیون تلفیقی.	
چکیده هدف تحقیق، بررسی تاثیر سهامداران عمده بر فرآیند هموارسازی سود در بورس اوراق بهادار تهران است. در این تحقیق داده‌های مربوط به ۱۰۸ شرکت به صورت ترکیبی و برای دوره‌ی زمانی ۱۳۸۷-۱۳۸۳ با استفاده از سیستم رگرسیون‌های تلفیقی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. فرضیه‌ی اول به بررسی میزان تغییر سود نسبت به سال قبل و هموارسازی سود می‌پردازد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی اول تحقیق نشان داد که اگر سود شرکت نسبت به سال قبل دچار افزایش (کاهش) شود، شرکت سود را با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری به پایین (بالا) هموار می‌کند. بنابراین، فرضیه‌ی اول تحقیق تایید شد. فرضیه‌ی دوم به بررسی نقش سهامداران عمده در هموارسازی سود می‌پردازد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی دوم نشان داد که وجود سهامداران عمده تاثیر معناداری بر فرآیند هموارسازی سود ندارد. بنابراین، فرضیه‌ی دوم تحقیق تایید نشد.	

تقدیم به:

اسوه‌های صبر و ایمان، پدر و مادر فداکار و مهربانم، که اولین آموزگاران زندگی‌ام
بوده‌اند و دعای خیرشان بدرقه‌ی راهم؛

آنان که هیچ‌گاه پاسخ‌گوی دریای بیکران الطافشان نخواهم شد

و

خواهران بزرگوارم به پاس محبت‌های بی‌دریغشان.

اکنون که با لطف و مرحمت خداوند متعال، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد خود را به پایان رسانده‌ام، ابتدا خداوند عزیز را شکر می‌گویم که این توفیق را نصیبم فرمود. سپس از استاد راهنمایم جناب آقای **دکتر سید حسین سجادی** از جان و دل کمال تشکر را دارم که راهنمایی‌های دقیق و موشکافانه‌ی ایشان راهبری مطمئن برایم بوده‌اند و موفقیت‌م را مدیون آن بزرگوار می‌دانم. از حضور محترم جناب آقای **دکتر حسن فرازمند** استاد مشاورم سپاس-گزاری می‌کنم که در مدت تهیه‌ی پروژه با حکمت و دانش خود راهگشایم بودند تا مسیرم را بدون هیچ عیب و اشکالی طی کنم. از حضور محترم جناب آقای **دکتر محسن دستگیر** و جناب آقای **دکتر ولی خدادادی** که در طول مدت تحصیل خود در مقطع کارشناسی ارشد، مشفقانه، چشم و چراغ راهم بوده‌اند، از جان و دل سپاسگزاری می‌کنم. جا دارد از دوستان عزیزم، آقای عباس افلاطونی و آقای مجید گرگی‌زاده که برایم چراغ سبز جاده‌ی توفیق بوده‌اند، تشکر کنم. در پایان برای همه‌ی آن بزرگواران و سروران در سایه‌ی حکمت و دانش آرزوی توفیق دارم.

میثم جعفری‌پور

خرداد ۱۳۸۹

دانشگاه شهید چمران

اهواز

مدیریت تحصیلات تکمیلی

شماره

تاریخ

پیوست

فرم شماره ۵

بسمه تعالی

(نتیجه ارزشیابی پایان نامه دوره کارشناسی ارشد)

بدینوسیله گواهی می گردد پایان نامه آقای / خانم میثم جعفری پور دانشجوی _____ رشته حسابداری از دانشکده اقتصاد _____ شماره _____ دانشجویی ۸۷۱۳۴۰۲ تحت عنوان: تاثیر سهامداران عمده بر فرایند هموارسازی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

۵- جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در تاریخ ۸۹/۳/۳۱ توسط هیأت داوران مورد ارزشیابی قرارگرفت و با درجه عالی تصویب گردید.

۱- اعضاء هیأت داوران:

امضاء	مرتبه علمی	
	دانشیار	الف - استاد راهنما : دکتر سیدحسین سجادی
	استادیار	ب- استاد مشاور: دکتر حسن فرازمنند
	استادیار	ج - داور ۱: دکتر ولی خدادادی
	مربی	د- داور ۲ : آقای سیدعلی واعظ
	استادیار	ه - نماینده تحصیلات تکمیلی دانشگاه (استاد ناظر): دکتر سیدمرتضی افقه استادیار
	استادیار	۲- مدیر گروه: دکتر ولی خدادادی
	مربی	۳- معاون آموزشی دانشکده : آقای محمد رمضان احمدی
	استاد	۴- مدیر کل تحصیلات تکمیلی : دکتر رحیم پیغان

فصل اول: کلیات تحقیق

۲ (۱-۱) مقدمه
۳ (۱-۲) بیان مساله
۴ (۱-۳) ضرورت و اولویت تحقیق
۵ (۱-۴) اهداف تحقیق
۵ (۱-۵) پرسش‌ها یا فرضیه‌های تحقیق
۶ (۱-۶) تعریف مفاهیم و متغیرهای عملی تحقیق
۷ (۱-۷) روش تحقیق
۷ (۱-۷-۱) نوع روش مطالعه
۷ (۱-۷-۲) روش بررسی فرضیه‌ها
۸ (۱-۷-۳) جامعه و نمونه‌ی آماری
۹ (۱-۷-۴) روش گردآوری داده‌ها
۹ (۱-۷-۵) روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۹ (۱-۷-۶) قلمرو مکانی و زمانی تحقیق
۱۰ (۱-۸) استفاده‌کنندگان از نتایج تحقیق
۱۰ (۱-۹) سازمان‌هایی که در انجام تحقیق همکاری می‌کنند

فصل دوم: ادبیات و پیشینه‌ی تحقیق

بخش اول: مبانی نظری تحقیق

۱۳ (۲-۱) مقدمه
۱۴ (۲-۲) سود حسابداری
۱۵ (۲-۳) ویژگی سود حسابداری
۱۵ (۲-۴) دستکاری حساب‌ها
۱۷ (۲-۵) تعاریف هموارسازی سود
۱۹ (۲-۶) تئوری گوردون
۲۰ (۲-۷) قدمت هموارسازی سود
۲۱ (۲-۸) انواع هموارسازی سود
۲۱ (۲-۸-۱) هموارسازی طبیعی
۲۱ (۲-۸-۲) هموارسازی عمدی
۲۱ (۲-۸-۲-۱) هموارسازی واقعی
۲۱ (۲-۸-۲-۲) هموارسازی مصنوعی

۲۲ انگیزه‌های هموارسازی سود
۲۲ (۲-۹-۱) افزایش رفاه سهامداران
۲۳ (۲-۹-۲) تسهیل قابلیت پیش‌بینی سود
۲۴ (۲-۹-۳) افزایش رفاه مدیریت
۲۵ (۲-۹-۴) مالیات بر درآمد
۲۵ (۲-۹-۵) قراردادهای بدهی
۲۶ (۲-۹-۶) انحراف در فعالیت‌های عملیاتی
۲۶ (۲-۹-۷) دریافت پاداش‌های مدیریتی بیشتر به‌خاطر بالا بودن ارزش سهام
۲۶ (۲-۹-۸) پرداخت بهره‌ی کمتر در استقراض از موسسات اعتباری و بانک‌ها
۲۶ (۲-۹-۹) جذب سرمایه
۲۸ (۲-۱۰) ابزارهای هموارسازی سود
۲۸ (۲-۱۰-۱) هموارسازی سود از طریق زمان‌بندی رویدادها
۲۹ (۲-۱۰-۲) هموارسازی سود از طریق انتخاب روش‌های تخصیص
۲۹ (۲-۱۰-۳) هموارسازی سود از طریق طبقه‌بندی رویدادها
۳۰ (۲-۱۰-۴) هموارسازی سود از طریق اندوخته‌ی ارزیابی یا ذخیره‌ی ارزیابی
۳۰ (۲-۱۰-۵) هموارسازی سود از طریق برآوردهای حسابداری
۳۰ (۲-۱۰-۶) روش بهای تمام شده و روش ارزش ویژه‌ی سرمایه‌گذاری
۳۱ (۲-۱۰-۷) هموارسازی سود از طریق تصمیم‌های اقتصادی
۳۱ (۲-۱۱) عوامل موثر بر هموارسازی سود
۳۲ (۲-۱۱-۱) نسبت سودآوری
۳۲ (۲-۱۱-۲) اندازه‌ی شرکت
۳۳ (۲-۱۱-۳) نوع صنعت
۳۴ (۲-۱۱-۴) کنترل مالکانه در مقابل کنترل مدیرانه
۳۴ (۲-۱۲) سازوکارهایی جهت جلوگیری و کنترل عمل هموارسازی سود
۳۴ (۲-۱۲-۱) ویژگی‌های کیفی اطلاعات
۳۵ (۲-۱۲-۲) اثرات افزایش مقررات افشای اطلاعات
۳۶ (۲-۱۳) روش‌های اندازه‌گیری هموارسازی سود
۳۷ (۲-۱۳-۱) مدل دی‌آنجلو
۳۷ (۲-۱۳-۲) مدل هیلی
۳۸ (۲-۱۳-۳) مدل جونز

۳۹ مدل تعدیل شده‌ی جونز (۲-۱۳-۴)
۴۰ مدل صنعت (۲-۱۳-۵)
۴۰ سهامداران عمده (۲-۱۴)
۴۰ نقش نظارتی سهامداران عمده (۲-۱۴-۱)
۴۲ دیدگاه‌های مطرح در مورد نقش سهامداران عمده در هموارسازی سود (۲-۱۴-۲)
۴۳ وجود سهامداران عمده موجب کاهش هموارسازی سود می‌شود (۲-۱۴-۲-۱)
۴۳ وجود سهامداران عمده باعث افزایش هموارسازی سود می‌شود (۲-۱۴-۲-۲)

بخش دوم: پیشینه‌ی تحقیق

۴۴ تحقیق‌های مرتبط با ابزارهای هموارسازی سود (۲-۱)
۴۷ تحقیق‌های مرتبط با عوامل موثر بر هموارسازی سود (۲-۲)
۴۹ تحقیق‌های مرتبط با انگیزه‌های هموارسازی سود (۲-۳)
۵۱ تحقیق‌های مرتبط با روش‌های اندازه‌گیری هموارسازی سود (۲-۴)
۵۲ تحقیق‌های مرتبط با عوامل کاهنده‌ی هموارسازی سود (۲-۵)
۵۲ تحقیق‌های مرتبط با نقش سهامداران عمده در هموارسازی سود (۲-۶)
۶۱ خلاصه‌ی فصل و نتیجه‌گیری (۲-۷)

فصل سوم: روش تحقیق

۶۳ مقدمه (۳-۱)
۶۳ طرح تحقیق (۳-۲)
۶۴ نوع تحقیق (۳-۳)
۶۵ فرضیه‌های تحقیق (۳-۴)
۶۶ قلمرو مکانی و زمانی تحقیق (۳-۵)
۶۶ قلمرو مکانی تحقیق (۳-۵-۱)
۶۷ قلمرو زمانی تحقیق (۳-۵-۲)
۶۷ جامعه و نمونه‌ی آماری (۳-۶)
۶۷ جامعه‌ی آماری (۳-۶-۱)
۶۷ نمونه‌ی آماری تحقیق (۳-۶-۲)
۶۸ اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق (۳-۷)
۶۸ متغیر وابسته‌ی تحقیق (۳-۷-۱)
۷۰ متغیرهای مستقل (۳-۷-۲)

۷۰ تغییر سود (۳-۷-۲-۱)
۷۱ سهامداران عمده (۳-۷-۲-۲)
۷۱ متغیرهای کنترل (۳-۷-۳)
۷۲ اندازه شرکت (۳-۷-۳-۱)
۷۲ اهرم شرکت (۳-۷-۳-۲)
۷۲ رشد شرکت (۳-۷-۳-۳)
۷۳ جریان نقدی عملیاتی شرکت (۳-۷-۳-۴)
۷۴ روش گردآوری داده‌ها و محاسبه‌ی متغیرهای تحقیق (۳-۸)
۷۴ داده‌های ترکیبی (۳-۹)
۷۶ مدل رگرسیون معمولی (۳-۹-۱)
۷۶ مدل رگرسیون فردی (۳-۹-۲)
۷۷ مدل رگرسیون‌های به ظاهر نامرتبط (۳-۹-۳)
۷۷ مدل کوواریانس (۳-۹-۴)
۷۸ مدل جزء خطا (۳-۹-۵)
۷۸ مدل ضرایب تصادفی (۳-۹-۶)
۸۰ آزمون چاو (۳-۱۰)
۸۱ آزمون فرضیه‌های تحقیق (۳-۱۱)
۸۲ خلاصه‌ی فصل و نتیجه‌گیری (۳-۱۲)

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

۸۴ مقدمه (۴-۱)
۸۴ تجزیه و تحلیل داده‌های ترکیبی (۴-۲)
۸۵ آمار توصیفی (۴-۳)
۸۶ نتایج آزمون چاو (۴-۴)
۸۹ نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق (۴-۵)
۸۹ آزمون فرضیه‌ی اول (۴-۵-۱)
۸۹ آزمون فرضیه‌ی دوم (۴-۵-۲)
۹۰ خلاصه‌ی فصل و نتیجه‌گیری (۴-۱۲)

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۹۲ مقدمه (۵-۱)
۹۲ خلاصه‌ی تحقیق (۵-۲)

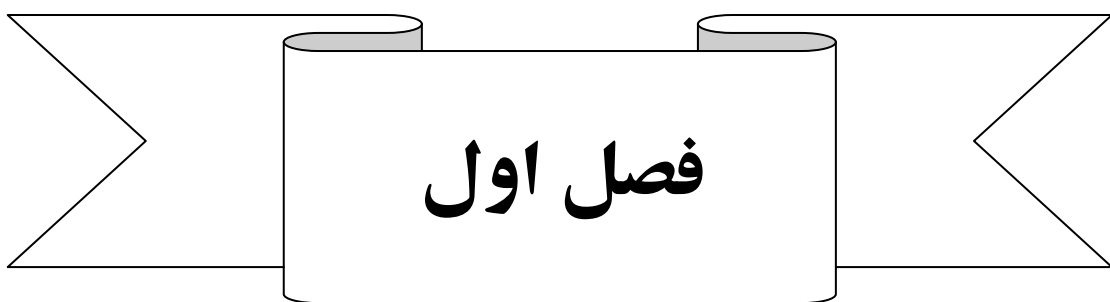
۹۳ (۵-۳) نتایج تحقیق
۹۵ (۵-۴) کاربرد نتایج تحقیق
۹۵ (۵-۵) پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آینده
۹۶ (۵-۶) محدودیت‌های تحقیق
۹۷ خلاصه‌ی فصل

منابع

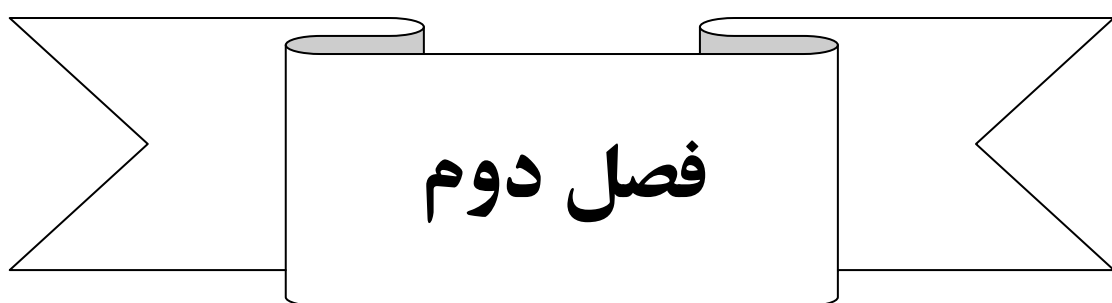
۹۹ منابع فارسی
۱۰۱ منابع لاتین

پیوست‌ها

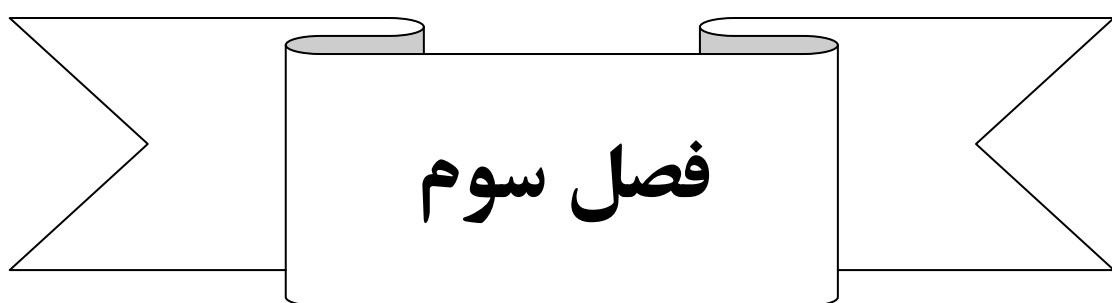
۱۰۹ پیوست‌ها
-----	----------------

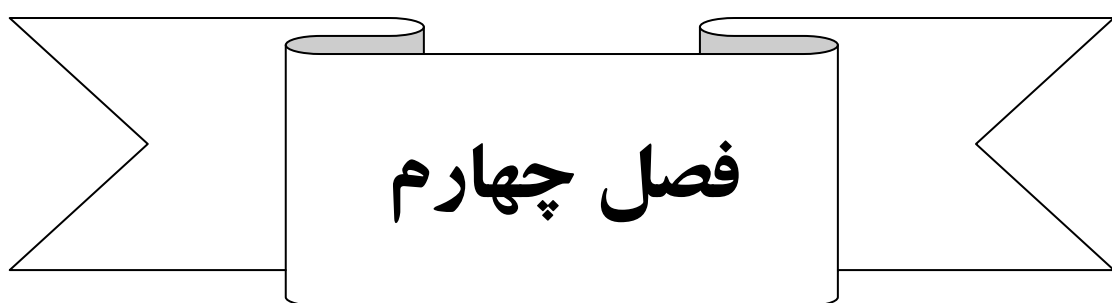
کلیات تحقیق

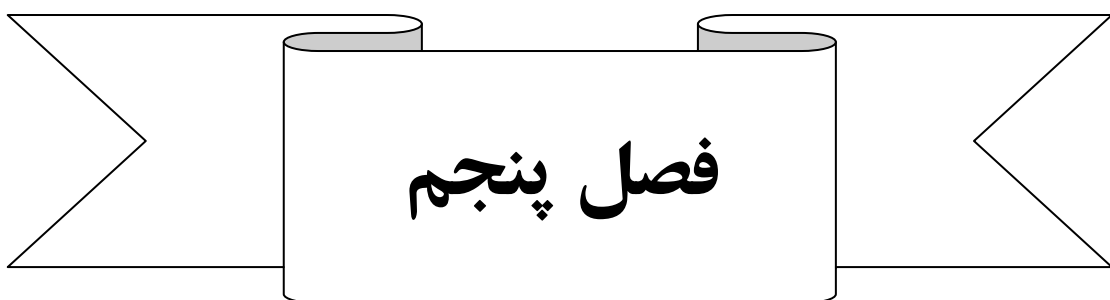
مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق

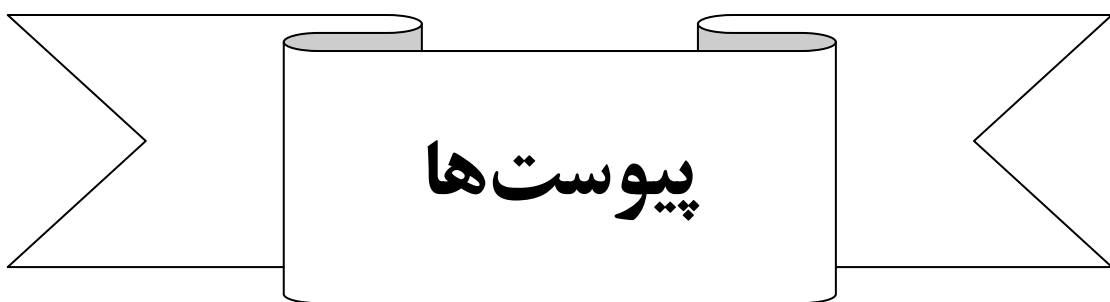
روش اجرای تحقیق

یافته‌های تحقیق

نتیجه گیری و پیشنهادها

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱) مقدمه

مهم‌ترین فرآورده‌ی سیستم حسابداری به عنوان یک سیستم اطلاعاتی و زیر مجموعه‌ی سیستم اطلاعاتی مدیریت، گزارش‌های مالی است که مهم‌ترین هدف آن‌ها (گزارش‌های مالی) فراهم کردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. یکی از اقلام حسابداری که در گزارش‌های مالی (صورت سود و زیان) تهیه و ارائه می‌شود، سود خالص است که کاربردهای متفاوتی دارد. معمولاً سود به عنوان مبنایی برای محاسبه‌ی مالیات، عاملی برای تدوین سیاست‌های تقسیم سود و راهنمایی برای سرمایه‌گذاری و تصمیم‌گیری صحیح و بالاخره عاملی برای پیش‌بینی به حساب می‌آید. به دلیل اهمیت سود شرکت برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، مدیریت سعی می‌کند مبلغ و نحوه‌ی ارائه‌ی سود شرکت را بهبود بخشد. یکی از روش‌های بهبود ارائه‌ی سود، هموارسازی سود است. (رستگار پویانی، ۱۳۸۷)

ترکیب سهامداران شرکت‌های مختلف، متفاوت است. بخشی از مالکیت شرکت‌ها در اختیار سهامداران جزء و اشخاص حقیقی قرار دارد. این گروه برای نظارت بر عملکرد مدیران به طور عمده به

اطلاعات در دسترس عموم مانند صورت‌های مالی منتشر شده اتکا می‌کنند. این در حالی است که بخش دیگری از مالکیت شرکت‌ها در اختیار سهامداران عمده و حرفه‌ای قرار دارد که بر خلاف گروه اول، اطلاعات داخلی با ارزشی درباره‌ی چشم‌اندازهای آینده و راهبردی تجاری و سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت شرکت از طریق ارتباط مستقیم با مدیران شرکت در اختیار آنان قرار می‌گیرد (نوروش، ۱۳۸۴).

سهامداران عمده، سرمایه‌گذاران بزرگ نظیر بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و یا اشخاص حقیقی هستند. به طور عام، این گونه تصور می‌شود که حضور سهامداران عمده ممکن است به تغییر رفتار شرکت‌ها منجر شود. به همین دلیل در این تحقیق رابطه‌ی بین وجود سهامداران عمده و هموارسازی سود بررسی شده است.

در این فصل از تحقیق، ابتدا مسأله‌ی اصلی تحقیق، اهمیت و ضرورت آن، اهداف و فرضیه‌های تحقیق بیان شده است. سپس متغیرهای تحقیق معرفی و روش اجرای آن به اختصار آورده شده است.

۱-۲ بیان مسأله

مدیران به صورت فرصت‌طلبانه و با استفاده از روش‌های متعدد سود خالص را مدیریت می‌کنند. آنان برای نشان دادن تصویر مطلوب از روند سودآوری، در چارچوب اصول و روش‌های حسابداری دست به مدیریت سود می‌زنند. مدیران از طریق انتخاب روش‌های خاص حسابداری و هم‌چنین تغییر در برآوردها می‌توانند سود را دستکاری کنند (مرادی، ۱۳۸۶).

در رابطه با تاثیر سهامداران عمده بر هموارسازی سود دو دیدگاه کاملاً متفاوت مطرح است. اول، این که سهامداران عمده نسبت به سهامداران جزء دارای انگیزه‌ی بیشتری برای نظارت بر مدیریت هستند